

FiComin lausunto siirtovelvoitteesta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt FiComilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (siirtovelvoite). FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- Radio-ohjelmistojen siirtovelvoite tulee poistaa välittömästi. Mikäli radio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen poistamisessa noudatetaan siirtymäaikaa, tulee velvoite joka tapauksessa poistaa välittömästi korvausinvestointien ja uusien investointien osalta.
- Mikäli televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitetta ei kumota, tulee SVPL 227 §:ää muuttaa siten, että se nimenomaisesti velvoittaa Yleisradion hankkimaan oikeudet ja maksamaan kaikille tekijänoikeuslain mukaisille oikeudenhaltijoille myös siirtovelvoitteen alaisesta ohjelmistojen siirrosta.
- Televisio-ohjelmistojen osalta lakimuutos on syytä saattaa voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään tekijänoikeuslain muutoksen tullessa voimaan.

Radio-ohjelmistojen siirtovelvoite

Esitysluonnoksessa todetaan, että sidosryhmäarvioiden mukaan vain noin 5–10 % käyttäjistä on kytkenyt radionsa kiinteistön antenniverkkoon. Näin ollen muutos vaikuttaisi siis arviolta enimmillään 85 000–170 000 kotitalouteen.

Toisaalta ministeriön 22.6.2022 julkaisemassa arviomuistiossa 5–10 % käyttäjän arvioitiin tarkoittavan noin 50 000–100 000 kotitaloutta. Kuten esitysluonnoksessakin on tuotu esille, joidenkin sidosryhmäarvioiden perusteella 5 % kotitalouksista olisi enimmäismäärä, ja todennäköinen käyttäjämäärä tätäkin pienempi. Kun noin 5–10 % kotitalouksissa radio on kytketty kiinteistön antenniverkkoon, kohdistuvat muutoksen vaikutukset esitysluonnoksen mukaan todennäköisesti 25 000–50 000 kotitalouteen.

Kaapeliradiolle vaihtoehtoisia vastaanottotapoja ovat esimerkiksi nettiradio ja radiovastaanottimen oman antennin hyödyntäminen, mikä onnistuu esitysluonnoksen mukaan todennäköisesti suurimmassa osassa tapauksia ilman mitään lisätoimenpiteitä tai kytkemällä vastaanottimeen erillinen, noin 5–30 euroa maksava antenni. Ministeriön 22.6.2022 julkaiseman arviomuistion mukaan kuluttajia, joilla on esimerkiksi teknisiä, taloudellisia tai osaamiseen liittyviä rajoitteita siirtyä muihin jakeluteihin, jos kaapeliverkon radiojakelua koskeva siirtovelvoite päätettäisiin purkaa tai lieventää, on karkeasti arvioiden tuhansia, mahdollisesti joitain kymmeniä tuhansia. Vastaavasti radio-ohjelmistojen siirtovelvoitesääntelyllä arvioidaan olevan vaikutusta kaikkien kotitalouksien kaapelilaajakaistan paluusuuntaan. Traficomien kiinteän verkon laajakaistaliittymien tilaston mukaan kotitalouksilla oli vuoden 2021 lopussa noin 500 000 kaapelilaajakaistaliittymää. Asiakashaitan suuruutta voidaan arviomuistion mukaan arvioida myös nykyisten ja potentiaalisten asiakkaiden liittymien lukumäärällä, joka on arvion mukaan 500 000–600 000.

Kaapeliverkon kautta radiota kuuntelevalta vaaditaan enemmän teknistä osaamista kuin antennivastaanotosta radiolaitteella kuuntelevalta. Jokainen kaapeliverkosta radiota kuunteleva osaa

tarvittaessa hankkia halvimmillaan kymmenen euron radiovastaanottimen, jolla radiosignaali on vastaanotettavissa laitteen omalla antennilla paitsi kaapeliverkkoon kytketyssä asunnossa, myös missä päin Suomea tahansa. Syy kaapeliverkon kautta tapahtuvaan vastaanottoon on operaattorien kokemusten mukaan useimmiten tottumus tai käyttäjän omat mieltymykset, eivät niinkään taloudelliset tai tekniseen osaamiseen liittyvät rajoitteet.

Kuten FiCom on aiemminkin esittänyt, radio-ohjelmistojen siirtovelvoitteet estävät järkevän taajuuksien käytön digitaalisen infrastruktuurin kehityksen kannalta olennaisen kaapelilaajakaistan tarpeisiin. DOCSIS 3.1 -standardi mahdollistaa olemassa olevan kaapeli-infran käyttämisen nopeiden laajakaistayhteyksien toteuttamiseen, ja standardissa taajuuksia 200 MHz:iin asti käytetään paluukanavana. Jos teleyritykset ovat velvollisia siirtämään julkisen palvelun radio-ohjelmistojen FM-signaalia kyseisillä taajuuksilla, ne eivät voi hyödyntää paluusuunnan tarjoamaa kaistanleveyttä. Taajuusalue olisi tehokkaammassa käytössä, jos sitä voisi käyttää yleisenä siirtotienä muunkin sisällön kuluttamiseen. **Näin ollen radio-ohjelmistoja koskeva siirtovelvoite tulee poistaa.** Radiota voi kuunnella paitsi edullisella ja helppokäyttöisellä radiovastaanottimella, myös laajakaistayhteydellä mobiililaitteesta sekä erilaisilla kanavakohtaisilla ja eri kanavia kokoavilla sovelluksilla. Kaapeliverkkoon kytkettävissä päätelaitteissa on jo pitkään hyvin yleisesti ollut mahdollisuus kuunnella radiokanavia myös internetin välityksellä ilman, että käyttäjän tarvitsee edes ladata päätelaitteeseen mitään sovellusta tai ostaa sitä varten erillistä lisälaitetta. Teledirektiivin mukaisia edellytyksiä radio-ohjelmistojen siirtovelvoitteelle ei ole.

KPMG:n siirtovelvoitesääntelyn vaikutuksista toteuttaman selvityksen mukaan sääntelyn purkaminen tarkoittaisi teleyrityksille aiemmin radiolähetysten käytössä olleen taajuusalueen vapautumista muuhun käyttöön. Luopumalla radiolähetysten jakelusta kaapeliverkossa saataisiin toimijoiden käyttöön aiempaa suuremmat paluukaistat, jolloin kaapeliverkon kaksisuuntaista kapasiteettia voitaisiin vapauttaa muihin tarkoituksiin, kuten kodista lähteviin yhteyksiin (paluukanava), joita tarvitaan esimerkiksi koronapandemian myötä yleistyneeseen etätyöskentelyyn ja etätyökokouksiin.

KPMG:n selvityksessä ei havaittu merkittäviä markkinoita koskevia vaikutuksia, joita radio-ohjelmistojen siirtovelvoitesääntelyn lakkauttamisesta voisi aiheutua. Lisäksi ainoan kuluttajiin kohdistuvan vaikutuksen, vaaratiedotteiden radiojakelun loppumisen, vakavuutta pienentää selvityksen mukaan monikanavaistunut viestintä. Esitysluonnoksessa muistutetaan, kuinka mobiilisovellukset lisättiin viralliseksi vaaratiedotuskanavaksi vuoden 2021 alusta. Etenkin koronapandemian aikana internet-sivut ovat olleet monen kunnan ja kaupungin tärkein viestintäkanava. Kuka tahansa voi ostaa kaupasta halvan ja helppokäyttöisen, mukana kuljetettavan radiovastaanottimen, jolla radiossa lähetettävät vaaratiedotteet ovat vastaanotettavissa niin kodissa kuin sen ulkopuolellakin. Myös Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Huoltovarmuuskeskuksen suosituksissa kotitalouksien varautumiseksi puhutaan nimenomaan paristokäyttöisestä radiosta – siis antenniverkkoon tarkoitettu radiovastaanottimesta (<https://72tuntia.fi/sahkokatko/>). Paristokäyttöisten radioiden tärkeys korostuu erityisesti nyt, kun sähkökatkosten uhka energiamarkkinoiden epävakauden vuoksi lisääntyy.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (SVPL) 227 § neljänteen momenttiin lisättäväksi teleyrityksiä koskeva velvoite tiedottaa siirtovelvoitteen nojalla siirrettävien ohjelmistojen ja palvelujen muutoksista käyttäjille. Lisäksi teleyritysten olisi tarjottava tietoja

vaihtoehtoisista jakeluteistä, joihin käyttäjät voivat siirtyä vastaanottaakseen Yleisradion ohjelmistoja muun kuin kaapelitelevisioverkon välityksellä. Teleyritykset tiedottavat – ja ovat jopa velvoitettuja tiedottamaan – asiakkailleen palveluissa tapahtuvista muutoksista muutenkin, mutta pelkkä teleyritysten tiedottaminen ei riitä, koska teleyritysten asiakkaina ovat taloyhtiöt eivätkä niiden kaapeliradiota kuuntelevat yksittäiset asukkaat. Vastuu tiedottamisesta tulisikin olla laajemmin eri toimijoilla, esimerkiksi myös Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilla.

Radio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen ehdotetaan päättyvän siirtymäajan jälkeen 31.12.2023. FiComin mielestä lyhyempi siirtymäaika on välttämätön, sillä radio-ohjelmistojen siirtovelvoite olisi tullut poistaa teledirektiivin vastaisena jo vuosia sitten. Kaapeliverkkojen aktiivilaitteet ovat vanhenemassa ja verkkojen uudistaminen on jo jouduttu aloittamaan. Se, ettei verkkojen uudistamista päästä jo tekemään, vaan verkkoihin joudutaan lisäämään yli vuoden siirtymäajan vuoksi ominaisuuksiltaan pian tarpeettomiksi käyviä laitteita, aiheuttaa teleyrityksille turhia investointeja. Uudistettavat laitteet jouduttaisiin lain voimaantulon myötä vaihtamaan uudelleen v. 2024, siis jo ennen kuin ne on ehditty kirjanpidollisesti kuolettaa. Haitta on kaapeliverkkoja omistaville teleyrityksille merkittävä. Teledirektiivi edellyttää, että siirtovelvoitteiden tulee olla välttämätöntä ja oikeasuhtaista: tätä radiokanavien siirtovelvoite ei Suomessa ole enää vuosiin ollut.

Radio-ohjelmistojen siirtovelvoite tulee poistaa välittömästi. Mikäli radio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen poistamisessa noudatetaan siirtymäaika, tulee velvoite joka tapauksessa poistaa välittömästi korvausinvestointien ja uusien investointien osalta, **koska nykyistä vastaavia laitteita tai niiden varaosia ei välttämättä ole enää saatavilla eivätkä uuden teknologian mukaiset laitteet tue FM-radiota.**

Televisio-ohjelmistojen siirtovelvoite

Ministeriön 22.6.2022 julkaisemassa arviomuistiossa oli ansiokkaasti kuvattu FiComin ja sen kaapelitelevisiotoimintaa harjoittavien jäsenyritysten aiemmin esittämiä näkemyksiä siitä, kuinka siirtovelvollisuudet eivät ole – eivätkä ole olleet enää vuosiin – kohtuullisia, oikeasuhteisia tai välttämättömiä selkeästi määritetyn yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. FiCom ja sen kaapelitelevisiotoimintaa harjoittavat jäsenyritykset ovat myös vaatineet, että SVPL:ään tulee sisällyttää siirtovelvoitteen edellytykseksi, että televisioyhtiö vastaa tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien haltijoille maksettavista korvauksista myös siirtovelvollisuuden piiriin kuuluvasta siirrosta, mikäli kaapelitelevisioverkon siirtovelvoitetta ei pureta. Ministeriössä on päädytty ehdottamaan, että Yleisradion televisio-ohjelmistoja koskeva siirtovelvoite säilytetään ennallaan.

Tekijänoikeuslain tulkinnasta sen suhteen, mikä on alkuperäistä lähettämistä ja mikä on edelleen lähettämistä, on epäselvyyttä. Tekijänoikeuslain uudistus on parhaillaan vireillä eduskunnassa, ja sen yhteydessä käsiteltäneen myös sitä, onko vapaasti vastaanotettavien tv-ohjelmistojen kaapelijakelu alkuperäistä lähettämistä vai edelleenlähettämistä.

Mikäli *vapaasti vastaanotettavien tv-kanavien* kaapelijakelu katsottaisiin edelleenlähettämiseksi, niin tekijänoikeuslain 25 i §:n mukaan tekijällä on oikeus saada edelleenlähettäjältä korvaus edelleenlähettämisestä, jollei edelleenlähettäjä näytä toteen, että korvaus on jo maksettu lähetysoikeuksien hankinnan yhteydessä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että Yleisradio voisi nykyisessä lainsäädäntökehelyksessä jättää edelleenlähettämistä koskevat tekijänoikeuskorvaukset halutessaan

maksamatta. Mikäli *yleisradiokanavien* jakelu kaapeliverkoissa katsottaisiin tekijänoikeudellisessa arvioinnissa lähettäjäyhtiön lukuun tehtävän alkuperäisen lähettämisen tai teknisen välittämisen sijaan edelleenlähettämiseksi, tulisivat tekijänoikeuskorvaukset teleyritysten maksettaviksi. Tämä ei ole teledirektiivin ja Suomen perusoikeusjärjestelmän mukaisesti kohtuullista tai oikeasuhteista, sillä teleyrityksiä on lainsäädännöllä kielletty perimästä korvausta Yleisradiolta tai kuluttajilta – perusteena tälle on se, että tekijänoikeuskorvauksia ei voida katsoa verkon ylläpitoon kuuluviksi maksuiksi. Tämä loukkaa teleyritysten omaisuudensuojaa ja on niin perusoikeuksien kuin teledirektiivin 114 artiklan valossa kohtuutonta. Siirtovelvoitteella tavoiteltava päämäärä, sananvapauden toteuttaminen ei edellytä sitä, että teleyritykset velvoitettaisiin maksamaan tekijänoikeuskorvauksia Yleisradion tv-ohjelmistojen siirtämisestä kaapeliverkossa.

Yleisradio tekee itse ratkaisunsa ohjelmiansa sisällöstä, tarjolla olevien kanavien lukumäärästä ja siitä, kuinka suurelle yleisölle niitä tarjotaan. Yleisradion sisältöjen hankinta rahoitetaan kaikilta kansalaisilta kerättävällä yleisradioverolla. Kaapelioperaattorit operoivat ohjelmien jakeluverkkoja, mutta niillä ei ole keinoja vaikuttaa siirtovelvoitteen nojalla jaeltavien ohjelmistojen sisältöön eikä määrään. Yleisradion lakisääteinen tehtävä on Yleisradiolain 7 §:n mukaisesti tuoda julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. On siis Yleisradion vastuulla huolehtia myös siitä, että se hankkii kaikki oikeudet kaikkiin jakeluteihin toteuttaakseen Yleisradiolain mukaista velvoitettaan. Näissä olosuhteissa on välttämätöntä ja perustuslakivaliokunnan asiaa koskevien lausuntojen kanssa yhteensopivaa, että **Yleisradion tulee vastata oikeudenhaltijalle maksettavasta korvauksesta kaikkien niiden jakeluteiden osalta, joissa Yleisradion tv-kanavia tulee jakaa käyttäjille maksuttomasti.** Yleisradiolain 7 §:ssä Yleisradiolle säädetty velvollisuus tuoda julkisen palvelun televisio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin ei toteudu, mikäli Yleisradio ei vastaa tekijänoikeuskorvauksia myös kaapelikäyttäjien osalta.

Eriaiset jakeluyritykset asetetaan eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, minkälaisessa verkossa ne tv-ohjelmistoja asiakkailleen tarjoavat tai minkälaisesta verkosta tv-ohjelmistoja vastaanottavat. Eriarvoinen asema koskee asunto-osakeyhtiölain nykysäännösten vuoksi teleyritysten ohella myös yhteisantennijärjestelmiä, joista ainakin isoimmat joutuisivat myös maksamaan tekijänoikeuskorvauksia. Toisaalta asunto-osakeyhtiölaki estää korvausten perimisen osakkailta yhtiövastikkeella.

Verkkoja tulee kohdella teknologianeutraalisti. Kaapelioperaattori perii kiinteistöiltä perusmaksua kaapeliverkkoon liittymisestä ja sen ylläpidosta, mutta vastaavia kustannuksia syntyy taloyhtiöille ja kuluttajille myös antennijärjestelmien hankinnasta ja kunnostuksesta. Joissakin taloyhtiöissä antennijärjestelmien huolto on jopa sisällytetty vastikkeeseen ja huoltoyhtiön vastuulle erillisen antenniurakoitsijan sijaan. Vallitsevan lainsäädännön perusteella kaapelitelevisio-operaattori voi vaatia käyttäjältä kohtuullisen maksun ainoastaan verkon ylläpidosta. Sen sijaan ohjelmistot niihin liittyvine palveluineen on tarjottava käyttäjälle maksutta.

Emeritusprofessori Kaarlo Tuorin asiantuntijalausunto

FiCom on pyytänyt oikeustieteen tohtori, emeritusprofessori Kaarlo Tuorilta asiantuntijalausuntoa radio- ja televisio-ohjelmien siirtovelvoitteisiin sekä niiden alaisten ohjelmistojen tekijänoikeuskorvauksin liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä. Emeritusprofessori Tuorin 21.4.2022 päivätty asiantuntijalausunto on lähetetty liikenne- ja viestintäministeriöön jo aiemmin, mutta se on myös lausuntomme liitteenä.

Tuorin mukaan siirtovelvoitteen kokonaisvaltaista arviointia niin kansallisen perusoikeusjärjestelmän kuin EU-oikeudenkin kannalta vaikeuttaa velvoitteelle merkityksellisten säännösten hajautuminen eri ministeriöiden vastuualueeseen kuuluviin eri lakeihin. Myös perustuslakivaliokunnan siirtovelvoitteesta ja tekijänoikeuskorvauksesta antamat lausunnot ovat osin perustuneet virheellisiin oletuksiin ja puutteelliseen informaatioon. Tuorin mukaan liikenne- ja viestintäministeriön helmikuussa 2022 julkaisema arviointimuistio tai tekijänoikeuslain uudistuksesta annettu hallituksen esitys 43/2022 vp eivät korjaa näitä ongelmia eivätkä vastaa kokonaisvaltaisen tarkastelun vaatimukseen.

Tekijänoikeuslain uudistuksen ja siirtovelvoitteen uudelleentarkastelun myötä Tuorin peräänkuuluttama kokonaisvaltainen tarkastelu voi kuitenkin vihdoinkin tapahtua, tosin kahdessa erillisessä hankkeessa. Tekijänoikeuslain uudistus on parhaillaan eduskunnassa. Nyt lausuttavana olevan siirtovelvoitteen uudelleentarkastelun yhteydessä ei ole tarvetta ottaa kantaa siirtovelvollisuuksien alaisen tv-ohjelmistojen siirron tekijänoikeudelliseen arviointiin, vaan ainoastaan toteuttaa teledirektiivin mukaiset vaatimukset siirtovelvollisuuksien kohtuullisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta.

Emeritusprofessori Tuorin lausunnon mukaan siinäkin tapauksessa, että siirtovelvoitteen alainen jakelu katsottaisiin tekijänoikeuslain uudistushankkeen myötä nykytilasta poiketen edelleen lähettämiseksi, **tekijänoikeuskorvauksen vyöryttäminen kaapeliverkkoyrityksille olisi sekä kansallisen perusoikeusjärjestelmän että EU-oikeuden siirtovelvoitteen asettamien edellytysten kannalta kohtuutonta**. Kuten perustuslakivaliokunta totesi vuonna 2005, omaisuudensuojan näkökulmasta ei ole oikeasuhtaista – tai, toisin ilmaistuna, kohtuullista – että kaapelitelevisioyritykset joutuisivat maksamaan lakisääteisen veloitteensa täyttämistä. Vaikka siirtovelvoitteen ala onkin supistunut, yritysten maksettavaksi voitaisiin tekijänoikeuskorvauksina vyöryttää merkittäviä summia. SVPL 227.4 § ja asunto-osakeyhtiölain vallitseva tulkinta estäisivät yrityksiä perimästä korvauksia loppukäyttäjiltä tai asunto-osakeyhtiöiltä. Tällainen tilanne olisi kaapeliverkkoja omistaville teleyrityksille kohtuuton.

Verovaroin rahoitettu Yleisradio on velvoitettava vastaamaan oikeuksien hankinnasta sekä tekijänoikeuslain mukaisista korvauksista Yleisradion ohjelmiston osalta myös siirtovelvoitteen alaisesta jakelusta.

Tekijänoikeuslain uudistus on paraikaa eduskunnassa, mutta lain 25 i §:ään ei olla ehdottamassa muutosta. Tekijänoikeuslain näkökulmasta ainoastaan sillä on merkitystä, että joku maksaa myös siirtovelvoitteen alaisesta ohjelmistojen jakelusta oikeudenhaltijoille tekijänoikeuslain mukaiset korvaukset. Tekijänoikeuslain lähtökohtana on sopimusvapaus, ja siitä, kenen korvaukset tulee maksaa, on siirtovelvoitteen osalta säädettävä nimenomaan sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa. Yleisradioveroa kerätään kaikilta kansalaisilta riippumatta siitä, seuraavatko he sisältöjä antennin, kaapelin tai jonkun muun lähetystavan välityksellä, joten vastuu jakeluoikeuksien hankinnasta ja tekijänoikeuskorvausten maksamisesta ei voi rajautua vain antennivastaanoton kautta seuraaviin kansalaisiin. Lainsäädännöllä ei myöskään saa luoda sellaista tilannetta, jossa siirtovelvoitteesta muutenkin hyötyvä Yleisradio voisi pienentää omia kustannuksiaan siirtovelvoitteen alaisen jakelun osalta jättämällä jakeluoikeudet hankkimatta ja korvaukset maksamatta, jos siirtovelvoitteen piirissä oleva jakelu katsottaisiin edelleenlähettämiseksi. Vastuu siirtovelvollisuuteen liittyvistä tekijänoikeuskorvauksista kuuluu lähettäjäyhtiöille riippumatta siitä, onko tilanteessa tekijänoikeuslain valossa kysymys yhtiön lukuun tapahtuvasta teknisluotoisesta välittämisestä, edelleenlähettamisestä vai alkuperäisestä lähettamisestä. Teleoperaattorin osalta kysymys on puhtaasti

teknisestä välittämisestä, jolla ei ole tekijänoikeudellista merkitystä, ja josta ei tule aiheutua operaattorille korvausvelvollisuutta. Siirtovelvoitesäännös sallii operaattorin periä asiakkailtaan ainoastaan maksun teknisistä kustannuksista ("verkon ylläpidosta"), mutta ei siirtovelvollisuuden alaisen kanavan sisällöstä tai siihen liittyvistä tekijänoikeusmaksuista.

Ministeriön 22.6.2022 julkaiseman arviomuistion mukaan korvauksesta ja sääntelyratkaisusta on käyty aikanaan keskustelua ja päädytty nykyisellään voimassa olevaan ratkaisuun. Tämän osalta viitataan vuosien 2002, 2007 ja 2010 hallituksen esityksiin. Uutta harkintaa aiheesta ei ole tehty, vaikka markkina on viimeisten 12 vuoden aikana muuttunut valtavasti. Edellisen siirtovelvoitearvioinnin jälkeen tekijänoikeusjärjestö Kopiosto on nostanut markkinaoikeudessa kanteen Teliaa vastaan ja vaatinut edelleenlähetyskorvauksen maksamista mm. Yleisradion televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen alaisesta kaapelijakelusta. Markkinaoikeuden ratkaisusta on valitettu korkeimpaan oikeuteen, joka on edelleen pyytänyt ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta. Tämä on vuosien saatossa muuttuneen mediaympäristön lisäksi sellainen huomioon otettava olennainen olosuhteiden muutos, jonka vuoksi SVPL 227 §:ää tulee muuttaa, mikäli televisio-ohjelmistot halutaan jättää siirtovelvoitteen piiriin.

Jotta televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen ennallaan säilyttäminen olisi hyväksyttävissä, tulee siirtovelvoitetta koskevassa säännöksessä nimenomaisesti velvoittaa Yleisradio hankkimaan oikeudet ja maksamaan kaikille tekijänoikeuslain mukaisille oikeudenhaltijoille myös siirtovelvoitteen alaisista ohjelmistojen siirrosta. Tämä olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi lisäämällä SVPL 277 § seuraavanlainen uusi, kuudes momentti:

Yleisradio Oy:n on edellä 1 momentissa tarkoitetun siirtovelvoitteen sekä 5 momentissa tarkoitetun asunto-osakeyhtiön, kiinteistöosakeyhtiön tai muun niihin verrattavan yhteisantennijärjestelmän ylläpitäjän velvoitteen osalta huolehdittava tarvittavien tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien hankkimisesta sekä korvausten maksamisesta oikeudenhaltijoille.

Teledirektiivi edellyttää, että siirtovelvoite on oikeasuhtainen sillä tavoiteltavaan päämäärään nähden sekä kohtuullinen. Se, että teleyritys voisi joutua maksamaan Yleisradion tekijänoikeuskorvauksia, ei ole kohtuullista, etenkin kun siirtovelvoitesäännös kieltää teleyritystä perimästä maksamia korvauksia loppukäyttäjältä tai Yleisradiolta. Perinteisesti televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitteen säilyttämistä on perusteltu lähinnä sananvapaudella ja Yleisradion julkisen palvelun velvoitteen toteuttamisella, mutta näiden kannalta ei ole välttämätöntä, että teleyrityksen tulisi maksaa tekijänoikeuskorvaukset siirtovelvollisuuden alaisesta siirrosta.

Televisio-ohjelmistojen osalta ehdotettu lakimuutos tulee saattaa voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään samaan aikaan tekijänoikeuslain muutoksen kanssa.

Oikeasuhtainen ja kohtuullinen pykälämuutos vai komission kokonaisarvio?

Mikäli Suomi säilyttää teledirektiivin vastaisen lainsäädäntönsä, joutuvat teleyritykset harkitsemaan Euroopan komissiolle tehtävää tutkintapyyntöä sen selvittämiseksi, rikkooko Suomi teledirektiivin 114 artiklaa. **Mikäli televisio-ohjelmistojen siirtovelvoite jouduttaisiin tutkituttamaan komissiossa, nousisivat**

siirtovelvoitteen mukaiseen siirtoon perustuvien tekijänoikeuslain mukaisten korvausten lisäksi varmasti käsiteltäväksi myös televisio-ohjelmistojen siirtovelvoite ylipäättään sekä siihen liittyvät kustannuskysymykset laajemminkin.

Emeritusprofessori Tuorin mukaan siirtovelvoitteen on täytettävä myös välttämättömyyden vaatimus. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon paitsi televisio- ja radiolähetyksiä kaapeleitse vastaanottavien määrä, myös heidän käytettävissään olevat televisio- ja radiolähetysten vaihtoehtoiset vastaanottotavat. Siirtovelvoitteen välttämättömyyden vaatimus ei Tuorin mukaan toteudu, jos voidaan osoittaa, että ohjelmiston jakelu kaapeliteitse toteutuisi myös markkinamekanismin kautta Yleisradion ja operaattoreiden sopimusten nojalla. Markkinaperusteinen toiminta on ensisijainen vaihtoehto sekä kansallisen perusoikeusjärjestelmän että EU-oikeuden näkökulmasta. Jo vuoden 2016 arvion yhteydessä todettiin, että vastaanottotavat ovat lisääntyneet (LVM/571/03/2016). Yhä useampi suomalainen käyttää laajakaistaan perustuvia IPTV-palveluita, ja ohjelmien katselu myös nettitelevision kautta on voimakkaassa kasvussa. Siirtovelvoitteet tulee teledirektiivinkin mukaan pitää teknologian ja markkinoiden kehittymisen tasalla, jotta ne olisivat jatkuvasti oikeassa suhteessa tavoitteisiin. Mediaympäristön muutokset ovat kuluneen kuuden vuoden aikana vieneet pohjan siltä, että Yleisradion televisio-ohjelmistojen siirtovelvoite olisi teledirektiivin edellyttämällä tavalla välttämätön tai oikeasuhteinen.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, noin 40 % televisiolähetysten vastaanottajista käyttää yksinomaan kaapeliverkkoa Yleisradion televisio-ohjelmistojen katseluun. Määrä on ollut vähenemään päin, ja lähes kaikilla näistä 40 prosentista on mahdollisuus katsoa ohjelmistoja – joko perinteisesti lineaarikanavia tai yksittäisiä ohjelmia tilausvideopohjaisesti – myös laajakaistayhteydellä Yle Areenan kautta silloin, kun haluaa. Alle 45-vuotiaiden parissa Yle Areenaa seuraa jo enemmistö, ja nykykehityksellä ikäraja tulee vain nousemaan. Jo nyt vanhimmassakin ikäryhmässä Yle Areenan seuraaminen on varsin yleistä, ja tässä ikäryhmässä kasvu on ollut kaikkein nopeinta.

Teledirektiivin 114 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus määrittää asianmukainen korvaus artiklan mukaisesti toteutettujen toimenpiteiden osalta, eikä kaapelijakelu eroa sopimuksellisesti maanpäällisestä jakelusta. Molemmissa tapauksissa jakelun hoitaa televisioyhtiöstä erillinen verkko-operaattori, ja korvaus maksetaan samalla tavalla maanpäällisessäkin verkossa. Korvauksettoman siirtovelvoitteen rajoittaminen vain kaapeliverkkoihin on Tuorin mukaan ristiriidassa sekä EU-oikeudellisen että kansallisen perusoikeusjärjestelmän syrjimättömyysperiaatteen kanssa. Kaapeliverkko-operaattorin on SVPL 227 §:n mukaan siirrettävä velvoitteen alaiset ohjelmistot korvauksetta, kun taas sopimusperusteisesta antennijakelusta suoritetaan sopimuksen mukainen korvaus. Korvauksettomuudella on merkitystä myös siirtovelvoitteen oikeasuhtaisuuden ja kohtuullisuuden arvioinnissa. Perustuslakivaliokunnan pitkäaikaisessa omaisuuden käyttörajoituksia koskevassa käytännössä rajoituksesta maksettavalle korvaukselle on annettu tärkeä merkitys rajoituksen kohtuullisuutta arvioitaessa. Siirtovelvoitetta toteuttaessaan kaapelitelevisioyrittäjä osallistuu Yleisradiolle säädetyin julkisen palvelun velvollisuuden toteuttamiseen. Tuorin mukaan kohtuullisuus edellyttäisi, että kaapelitelevisioyrittäjä saisi tästä korvauksen verovaroin rahoitettavalta Yleisradiolta.

Cullen International on selvittänyt ministeriön arviomuistiota varten siirtovelvoitteen alaisten kanavien korvausten maksua 27 eri maassa. Selvityksen mukaan Suomen lisäksi ainoastaan Belgiassa, Unkarissa,

Irlannissa, Liettuassa, Puolassa ja Britanniassa sekä paikallisten kanavien osalta Ruotsissa kaapelioperaattorien tulee jakaa siirtovelvoitteen alaiset kanavat korvauksetta. Kaikissa muissa selvityksen kohteena olleissa valtioissa kohtuullinen korvaus määritellään joko sopimusneuvotteluiden kautta tai paikallisen toimivaltaisen viranomaisen toimesta. Esimerkiksi Saksassa kumpi tahansa neuvotteluosapuoli voi valittaa asiasta valvovalle viranomaiselle, eikä pelkoa kohtuuttomista korvauksista ole. Saksalaisten yleisen palvelun lähettäjäyhtiöiden ja kaapelitelevisio-operaattorien kiista korvauksista ratkaistiinkin 2018 tuomioistuimen ulkopuolisella riidanratkaisulla. Vastaavasti Suomessa Yleisradio voitaisiin velvoittaa neuvottelemaan korvauksista. Mikäli osapuolet eivät pääsisi korvauksen kohtuullisuudesta yhteisymmärrykseen, ratkaisun tekisi viranomainen, tuomioistuin tai muu riidanratkaisuelin.

Televisio-ohjelmistojen siirtovelvoite voidaan kuitenkin hyväksyä, mikäli siirtovelvoitetta koskevassa säännöksessä nimenomaisesti veloitetaan Yleisradio hankkimaan oikeudet ja maksamaan kaikille tekijänoikeuslain mukaisille oikeudenhaltijoille myös siirtovelvoitteen alaisesta ohjelmistojen siirrosta. Tällöin ei olisi tarvetta selvittää velvoitteen kohtuullisuutta ja oikeasuhtaisuutta laajemmin.